

PREDICATORIULU

SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE PERIODICA

pentru

predici si alti articuli dein sfer'a basericoéscă.

CUVENTARE FUNEBRALA

rostita la inmormentarea Canonicului metropolitanu din Blasiu

JOANE PAMFILIE.

*Noi cesti vii spre mórte ne damu pentru Isusu, cá sê
viéti'a lui Isusu se se arete in trupulu nostru.
Paulu Apost. in epistol'a II. catra Corinteni
c. IV, v. 11.*

Triste momente, tristu spectaculu ni-a causatu nóue
mórtea confratelui *Joane Pamfilie*.

Amara sórte, crudela lovire este acést'a asupra socie-
tatei nóstre!

Colegii, amicii, cunoscutii si consangenií audiendu
casulu mortei lui repentine ne-amu intristatu aduncu, amu
datu cursu liberu sentiementeloru nóstre, l'amu plansu
amaru, l'amu plansu cu lacremi, si nu ne poteamu con-
solá, éra astadí ne-amu imbracatu in doliu, conveníramu
in acestu santu locu in numeru insemnatu, impregiurarámu
acestu secrú, ce contine recitele lui osamente, sî i-i adu-
cemu ultimulu tribut, tributulu iubirei fratiesci, petrecân-
du-lu la eternulu repausu.

Càci déca intregu Israilulu a acursu, a plansu si a
asiediatu la locul de repausu pre Samuilu iubitulu loru

profetu, noue inca se cuvene se facemu asemenea cu acestu fiiu iubitu alu Basericeii nóstre, carele pana in ultimele sale momente si-a implenitu detorintiele cu diligentia, zelu si rara abnegatiune.

Domnedieule ce se ffa acést'a? Mai fiacare momentu produce câte unu desiertu in mediuloculu nostru!, smulge, rapesce, préda si stânge.

Ce'a-ce este cu atâtu mai dorerosu, pentru-cà acestu desastru adese-ori ajunge pre fiii cei mai buni ai basericeii, clerului si natiunei, dela cari dupa talentele si pregatirile lor se asceptá luminare, spriginire, conducere si sacrificie.

Inca n'au trecutú cinci ani incheiati, decandu Ven. Capitulu se completase in toti membrii sei, si éca, astadí se face unu golu, unu desiertu in mediuloculu lui!

Ce a potutu pecatuí baseric'a, clerulu si natiunea, de s'a afluato vinovata unei judecati atâtu de aspra?

Oh! déca asi avé eu conscienti'a unui pecatu atâtu de greu, atâtu de mare, care atrage asupra-ne atare calamitate, asi strigá cu viersu mare, si nu asi încetá, mi-asi inaltá tonulu cá una trâmbitia, si asi vestí poporului pecatele si foradelegile lui. ¹⁾

Ci m'am dusu prea departe, in dorerea mea am raticitu pre campurele fantasiei, 'mi recunoscú gresiél'a, si din acésta cauza grabescu a-mi contrage velurile, si ast-feliu a descinde pana candu nu e tardíu pre terenulu pro-sei, pre terenulu realitatei, càci scrisu este, cà pulveréa are se se întórca in pamentu de unde s'a luatu, éra spiritulu omenescu se se întórca la Domnedieu, care l'a datu pre elu.

Paulu Apostolulu in textulu citatu la inceputulu a-

¹⁾ Isa a, 18.

cestei cuventari dîce: „*Noi cesti vîi pururea spre morte ne damu pentru Isusu, cá si viétî'a lui Isusu se se arete in trupulu nostru.*“

Pentru acést'a fratîloru, dupa una scurta biografia a repausatului mi-am propusu a ve demustrá cu acést'a oca-siune, cà mórtea lucra in noi pre totu tempulu, ce-lu pe-trechemu in lume, si cà acést'a este si drépta si inexorable.

Repausatulu Canonicu si confrate *Joane Pamfilie* s'a nascutu in 1-a Augustu 1827 in satulu Saliste, comitatulu Sabîiului dein parentii *Pamfilin Pamfilie* docente si socfa s'a *Barbar'a Pálosi*. Primele instructiuni le-a primitu dela parentele seu. In etate de 10 ani a fostu dusu de acést'a la Sabîiu pentru scólele normali si gimnasiali, pre cari le-a absolvatu in a. 1845. Dupá ace'a a trecutú la Blasiu pentru cursulu filosofiei, unde cá si ceialalti studenti buni si diligenti din grati'a episcopului Joanu Lemény si a Ven. Capitulu a fostu impartesítu din beneficiu de pane. Terminandu acestu cursu cu succesu stralucitu, in a. 1847 s'a alesu pentru seminariulu teologicu din Vien'a, de unde in a. 1848 din caus'a turburariloru publice demitiendu-se s'a reintorsu in patri'a s'a, unde urmandu celoralalti coe-tani ai lui a aparatu caus'a nationale, caus'a dinastiei cu bravura si curagiu. In tomn'a anului 1849 dupa restabilirea pazei s'a reintorsu la Vien'a, unde a absolvatu Teologi'a in colegiulu Pazmanianu. In a. 1852 s'a aplicatu cá profesoriu ordinariu alu studiului biblicu, si totu una-data si cá prefectu alu studiiloru in Seminariulu domesticu, éra in 1853 s'a tramisu la Vien'a pentru depunerea rigorose-loru, dara morbulu, contrasu inca din érn'a anului 1848, nu i-a concesu a satisface in asta privintia. In a. 1857 pentru cunoscintiele sale limbistice se aplicà de secretariu

archiepiscopescu, directoriu de cancelaria si ceremoniaru, in a. 1862 se dispuse de parochu si v.-protopopu alu Clusului, éra in 1865 se inaltia la rangu de protopopu actualu. Aceste oficie le portà cu zelu, energia si activitate, din care cauza in 1869 se sí alese cu pluralitate de voture de canonicu—teologu. Activitatea lui in asta pusetiune este cu multu mai recente, cu multu mai cunoscuta decâtu se fia necesariu a o descrie cu acést'a ocaziune.

Si éca de aici provene parerea nóstra de reu pentru pierderea lui atâtu de tempuria, de aici lacremile, de aici dorerile nóstre!

Inse dorerea si lacremile 'si au gradurile sale.

Ne dore cându vedemu, cà gerulu vescediesce una planta, ce este in stadiulu creşterei.

Dara ne dóre si mai tare candu vedemu, cà orcanulu a smulsu din radecina unu arbore, care deja aduceá fructe multe si frumóse.

Astfelu candu man'a morţii neindurate a smulsu din mediuloculu nostru pre confratele *Joane Pamfilie*, dorerea nóstra s'a potentiatu, si a intrecutu pre ace'a, ce o-amu ff semtítu déca ea in loculu lui ne rapiá unu teneru, carui'a nu s'a deschisu calea activitatii, si care inca n'a apucatu a dá probe de ace'a, ce are se desvolte in venitoriu.

Asia este, pentru-cà noi amu ff voitu si doritu, cá elu se traiésca multu, cá cursulu vietiei lui se se intreprupa la celea mai adunci betranetie, amu ff doritu dícu cá se ajunga mai multe primaveri, veri, tómnne si ierni, de-sí acesteia cu privire la omu nu suntu decâtu unu genu alu morţii continue.

Asia este, pentru-cà unde suntu anii copilariei nóstre candu mamele ne desmierdáu in braciile sale? unde este

tempulu celu frumosu alu prunciei, candu ne jocámu fora de grigi, unde suntu anii junetiei nóstre, candu tóte ne impleau de bucuría? Au trecutu dela noi cu tóte desfatarile loru, si nu se mai potu reintórce nece-candu.

Déca amu avutu in viétia dfile frumóse, si pre acelea le-au scaimbatu altele triste, loculu bucuriei s'a ocupatu de tristétia. Déca amu fostu norocosi, déca amu avutu de tóte, dupa ace'a amu ajunsu la nenorocire, la lipsa, éراسi ne-au ajunsu mórtea, mórtea norocirei, mórtea averei. Amu fostu onorati, amu fostu vediuti in societatea omenésce, cu tempu prin vre-una fapta necumpanita ne-ámu desonoratu, si ne-a scadiutu védi'a, éراسi amu patítu una mórte, mórtea onórei, mórte civile, decátu care pre una milia de ori este mai de doritu mórtea corporale.

In junetia fantasiele nóstre suntu mai infocate, semtírile mai agere si mai petrundietórie, — in barbatía si betranetia pieru din animele nóstre, si loculu loru 'lu ocupa cugetarea seriósa, scienti'a, esperienti'a si judecat'a matura si éca una alta mórte!

Déca ne pierdemu mentea, si nu scimu de noi nemic'a, tempulu acel'a se-lu stergemu din anii vietiei nóstre, pentru-cà atunci noi nu amu traitu. Déca cenev'a a ratecitu dela calea virtutei, se-lu plangemu, càci moralulu acelui'a a moritu. Junele si jun'a, cari si-au pierdutu cledodiulu celu scumpu alu nevinovatíei si si-au patatu cunun'a cea frumósa a verguríei, judecati rogu-ve: nu suntu ei morti moralicesce? Déca amu avutu amici sinceri, pre aceli'a i-amu vatematu, spunetí-mi mai póte se esiste amicitia intre noi? oh nu, de una milia de ori nu, càci prin acest'a benefacerea reciproca a peritu cá si flórea batuta de bruma.

Ci decátu tóte acestea este mai batatória la ochi

mórtea ce se causéza prin schimbările, prin cari are de a trece corpulu nostru. Căci acest'a dupa una anumita experientia cotidiana in una anumita seria de ani se preface in altulu, de-óra-ce mancarea, beutur'a, aerulu, misicarea, crescerea si somnulu facu schimbări esentiali intr'ensulu. Asia este, pentru că unde a disparutu corpulu copilariei nóstre? a morítu fora de a se observá, si s'a prefacutu astfeliu, încátu déca ar' fi eu potentia se ni-se infaciosieze in form'a in care a fostu, me prendu, că nu l'amu mai cunósce.

Spunetî-mi au mai avemu noi ace'asi agilitate, acel'asiu focu, ace'asi usiorintia, ace'asi facia frumoasa, aceleasi semtîri agere, cari le-amu avutu in copilaría si in teneretia? ma nu, pentru-că acelea la betranetia tóte pieru.

Decâte-ori trecemu prin vreunu morbu greu, totu-de-a un'a pieru si unele poteri din noi.

Decâte-ori ni se infrange vre-unu membru alu corpulu nostru, de atâtea-ori ne-a ajunsu una mórte.

Candu ne cade perulu ori incaruntiesce, candu ne cadu dentii seau candu se amputa man'a, ori petiorulu, candu ne pierdemu vederea seau audiulu, totu-de-a un'a trecemu prin mórte — mórtea perului, mórtea dentelui, mórtea manei, mórtea petiorului, mórtea vederei si a audiului. Si apoi érasí ve rogu se-mi spuneti potu se fía altu-cev'a betranetiele decâtu mórte? au sbârciturile faciei, tempirea semtîrilor, debilitarea toturora poteriloru nu suntu documentele celea mai invederate că acesti'a pre nesemtíte grabescu spre mormentulu rece si intunecosu?

Inse noi de mórte adeverata privimu ace'a, candu preotulu in numele nostru ia remasu bunu dela adunarea, carea ne-a impresuratu secríulu, candu a incetatu anim'a a mai bate, candu ni s'a opritu cercularea sangelui, candu

corpulu ni-a intiepenitu, si 'si permuta viéti'a cu mormentulu, de sí acést'a nu este altu-cev'a decâtu ultim'a scaimbare, ultim'a prefacere.

Vedeti dara cum lucra mórtea in noi in acésta lume! Legea mortei este drépta, este inexorabila; este drépta pentru-cà, pre toti ne ajunge intr'una forma, si inexorabila pentru cà nemenea nu se póte subtrage dela dens'a.

Asia este, nemenea nu are dreptu naturale, cá se pretenda a ff nemoritoriu pre pamentu. Càci ce este alt'a viéti'a de câtu una legatura benecuventata de Domnedieu, ce se nasce din impreunarea spiritului cu corpulu?

Indata-ce se frange acésta legatura trupulu nu mai traiesce, éra sufletulu sbóra la Creatoriulu, care l'a versatu in omu, pentru-cà elu este nemoritoriu. Apoi prin desfacerea legaturei acestei'a sufletulu nu póte patimí, càci nu este unu ce neincungiurabilu cá sufletulu se locuésca in trupu, nu, elu póte se judece, se voiésca, se iubésca si fora de corpu.

Ori-cátu suntu de marginite cunoscintiele nóstre despre sufletu, atât'a este unu adeveru nedisputabilu, cà elu se destinge de creri, si numai dupa-ce mórtea rumpe legatur'a ce 'lu tiené impreunatu cu trupulu ajunge la úna stare mai libera, pre candu corpulu este supusu putrediu-nei. Si acést'a urméza din insusi materialulu corpului nostru; pentru-cà corpulu nostru nu este altu-cev'a, decâtu una mana de pulbere, pre care o-a inviatu suflarea atotupotintelui Parente, una particica de pamentu, pre carea o misica voi'a Creatoriului, — unu vasu alu nepotentiei, ce contine in sene amirosulu inceputului si a stricatiunei sale, una massa de pamentu, care se póte resturná prin una volbura, unu amestecu de umedieli, care fora incetare se strica un'a pre alt'a, cu unu cuventu unu ce, care in for-

m'a si in slabilitiunile de acumu nu póte calculá la nemorire.

Apoi chiaru nece spiritulu, carele este inchisu in atare vasu, unitu cu atare pulbere, nu se póte plange cu drep-tulu, déca atotupotentele Domnedieu sufla pulberea acést'a, déca voi'a lui face se se respésca pamentulu acest'a, se se sferme vasulu si se se infrânga.

Ma nece protoparentele genului omenescu n'a avutu dreptu naturalu de a pretende nemorire, pentru-cà spiri-tulu lui a fostu cá sî alu fiiloru sei, corpulu de-sî i-a esítu nemediulocitu din man'a lui Domnedieu n'a fostu alt'a decâtu pulbere si cenusia cá si alu urmasiloru sei. Cu tóte ácestea déca nu mancá din pomulu celu opritu ar' ff incungiuratu mórtea sî elu sî noi toti, ci nemorirea nóstra nece atunci n'ar' ff fostu unu dereptu firescu, ci numai unu daru deosebi domnedieescu.

Se adaugemu la acest'a impregiurarea, cà in atát'a stricatiune la care suntemu supusi, dorerile si necasurile nóstre ar' ff fora de leacu, déca n'ar' ff mórtea, carea se puna capetu la tóte ácestea, pentru-cà mórtea este ace'a, care ne ié de pre umeri greutatea, candu nu o mai po-temu suferí, — ea alunga amaratiunea díleloru nóstre, candu amu imbrancitu sub greutatea suferintietoru.

Câte morbure nu ne punu la patu? ne séca poteroa de viétia, ne amarescu prin dorerile ce ni le facu, si ve-deti mórtea este benefacutóri'a ace'a, care ne scapa de tóte.

Se luamu de esemflu slabilitiunile betranetieloru. Ce dulcétia este in viétia, candu ácestea intr'atát'a l'a cuprinsu pre omu, in câtu de abia cunósce pre fíii si ficele sale, candu intr'una óra vorbesce de trei patru-ori despre unulu si acelasi lucru? ce dulcétia este, dícu, candu ni se tempe-sce audiulu si semtîrea, nu mai vedemu, nu mai audímu

pre amicii teneretieloru nóstre, si pre nepotieií acelia, cari crescu spre a fi urmatorii nostri? Ce dulcétia este in viétia dupa-ce a trairu atátu de multu, in câtu se vede senguru cá unu cucu fora ffi, fora nepoti si fora amici? In adeveru acést'a nu póte fi dulcétia adeverata si decátu acést'a este mai buna si mai de doritu mórtea.

Asia-dara este derépta legea ace'a, dupa care cu totii suntemu supusi mortei. Si precumu se bucura prensulu candu i-se iáu lantiurele de pre petióre, precumu se bucura morbosulu, candu i spune mediculu cá in pucine díle se va vindecá: asia ar' trebui se se bucure si omulu, candu mórtea 'lu scapa de greutatile vietiei, pentru-cá déca prensulu si morbosulu potu numí libertatea si insanetosia-reá benefaceri, cu atátu mai vêrtosu potemu se numimu noi mórtea benefacutória, de-ora-ce ea pre omulu cu fric'a lui Domnedieu l'a scapatu pentru totu-deauna de doreri si amaratiuni.

Se dícemu dara cu santulu Augustinu: „Oh mórte dorita, tu capetulu tuturoru releloru, capetulu fatigialoru, si inceputulu repausului nostru! Cene ar' poté enumerá tóte benefacerile tale?“

La acést'a lege a mortei s'a supusu sí confratele nostru *Joane Pamfilie* cu resignatiune crestinésca de ora-ce s'a inarmatu bene cu corpulu si sangele Mantuitoriului nostru Isusu Christosu. Nu s'a plansu in contr'a asprimei, nu in contr'a inexorabilitatei ei, cu tóte cá si densulu a avutu in viétia acést'a bucuríele si placerile sale, de cari in culmea vietiei barbatesci nu s'ar' fi despartítu voiosu.

Lunga este calea eternitatei pre care merge densulu, si nu se póte sperá reintórcere.

Pentru ace'a díce ultimulu seu remasu bunu :

1) Excelentiei Sale prea-santitului si prea-luminatului Dr. *Joanu Vancea* archi-episcopu si metropolitu, carui'a multiamesce din adânculu animei sale pentru multele benefaceri, si benevoitóri'a protectiune, cu cari l'a onoratu in viétia, î-i esprima recunoscienti'a s'a pentru parentiész'a consolatiune, cu care s'a adoperatu a-i aliná necasurile vietiei, si pentru sollicitudinea ce a avutu facia cu densulu candu morbulu i-se ingreunáse sí-lu tieneá legatu de patu. Pentru tóte acestea i cere dela Domnedieu viétia indelungata, sanetate si potere, cá se póta guverná in multi ani nai'a basericei acesteia cu intieptiunea ce-lu caracteriséza, se róga de iertare decumuv'a l'a vatematu cu ceva, î-i cere absolutiunea si benecuventarea archierész'a.

2) Díce remasu bunu Venerabilelui Capitulu metropolitanu esprimendu-se asia: Painginulu alérge, se absorbe, se consuma torcandu, legandu si tiesându firele sale, si in urma produce una pânza, ce se spinteca si nemicesce atengându-se de unu obiectu mai solidu. Asia o patfmu sí noi. Operele nóstre lumesci se absorbu si consuma de dentele tempului, éra noi faptuitorii loru adese-ori nu ajungemu nece macaru a le terminá. Un'a este ce ne petrece si din colo de mormentu, Virtutea crestinésca, acestu tesauru, acestu clenodiu ce nu se póte pretiuf de ajunsu. Ea este neaparatu necesaria pentru acelia, cari suntu chiamati a sucurge bunului nostru Archireu in greu'a sarcina a guvernarei. Deci la ultim'a mea despartfre pofindu-ve din anima, cá acestu tesauru se ve concomiteze in tóte dílele vietiei vóstre, ve rogu cu iubire fratiész'a se me iertati decumuv'a ve v'am superatu cu cev'a; si se ve aduceti amente de mene in fierbintele vóstre rogatiuni ce le inaltiati la altariulu atotu-potentelui Domnedieu.

3) 'Si iá remasu bunu dela iubit'a s'a mama *Barbar'a*

Pamfilie, carei-a i dîce: Eu cugetámu, cà mi-se va permite cá se te ingrigiescu pana la esîrea ta din lume, cugetámu, cá eu se-ti inchidu ochii tei, si éca atotu-potentele Domnedieu a dispusu din contra. Nu plange, nu te superá pentru mene, ci suferé in rãbdare érestinésca dorerile tale materne. Tu ti-ai subtrasu panaa de tóte dílele pana candu me-ai portatu la scóla, Tu me-ai imbracatu, lucrandu diu'a si nóptea, Tu me-ai aperatu de focu si apa, si éca eu nefericitulu prin mórtea mea ti-am amaritu dílele be-tranetieloru tale, despartiendu-me de tene, candu aveai mai mare lipsa de ajutoriulu meu, iérta-mi iubita mama gre-sielele, cu cari póte te-am sî superatu in viéti'a mea, si te róga lui Domnedieu pentru sufletulu meu si pana candu ne vomu intalni in patri'a cerésca, remasu bunu si nu me uitá.

4) Se întórce catra iubittii sei frati *Vasilii* si *Dumitru* catra sor'a s'a *Ann'a*, barbatulu ei *Nicolae*, catra nepot'a s'a *Rachil'a*, barbatulu ei *Petru*, catra a dóu'a nepóta *Ravec'a* si barbatulu ei *Ciriacu Groze* profesorulu si le dîce:

Or'a despartîrei nóstre a sunatu, trebuie se ve lasu si se plecu pre calea mea. Plecarea mea este trista, inse totusi cu óre-care consolatiune, sciendu cà tempulu va torná balsamu alinatoriu pre ranele animeloru vóstre, càci elu este mediculu celu mai bunu. Ci elu in mediuloculu acestei vendecari adese-ori ve va reinnoi dorerea vóstra, càci va vení tómn'a, candu frundiele se vescediescu si cadu, si de pre acestea veti cetí cuventele: „asia a cadiutu fratele asia unchiulu nostru Joann.“ Va vení érn'a cu venturile sale reci, si nu veti mai aflá adapostu in cas'a mea, si vi se va paré cà aducu la urechile vóstre cuventele: „Ah rece este viéti'a, pentru acelia, cari au pierdutu unu frate, unu unchiu, pre-

cumu ve-amu fostu eu!“ — Cu tóte acestea ve rogu cu Apostolulu, se nu ve intristáti cá si celia ce n'au sperare. Lumin'a credintiei ve va luminá pre voi, ve va alená dorerea, ve va uscá lacremile, si ve va díce: „noi érași ne vomu revedé și imbraciosiá in patri'a cerésca.“

In urma se întórce catra acést'a onorabila adunare — i multiamesce pentru onórea ce i-o facú la esfírea s'a din lume, si se roga a-i pastrá numele in viua memoria.

Éra eu colege si amice! versandu una fierbinte lacrema preste osamentele tale recite, 'ti dícu ultimulu meu adio, sî imploru benecuventarea lui Domnedieu cu darulu si iubirea lui de ómeni. AMINU.

Joane Antonelli.

DISCURSURI ASUPR'A RETORICEI SACRE.

(*Fragmentu din o Retorica Sacra, ce se prepara pentru tipariu.*)

[Fine].

Definitiunea oratorica in afinatate cu cea poetica.

(Oratorii convinu cu poetii. Esemple. Poetii definindu canta, Oratorii discaru. Definitiunea poetica: imnu, Deñ. oratorica: descriere, oratio.)

Asia e on. leptori! cà acést'a nu e limb'a gramaticiloru? neci a astronomiloru? neci a matematiciloru? etc.

Ce limba e dar' acést'a?

E limb'a oratoriloru! in ce'a ce ei convinu in cât'va cu poetii.

Spre a cunosce sî mai deaprópe acést'a afinatate a *definitiunii oratorice* cu cea atátu de familiara poetiloru, punemu aci *doe definitiuni poetice*, un'a a lui Vergilu, despre faima, alt'a alui Lamartine despre gloria; ambele in traducerea nostra.

Vergilu despre faima:

- „Faim'a-i reu, ce'n rapediune nu si-are asemenare,
„Prin miscare se 'ntaresce, si cu mersulu cresce mare,
„Se ascunde-antâiu fricosa, dar' curendu s'aventa 'n sfere,
„Pe pamentu petioru-si porta, prin nuori desi capu-i piere, ...
„Monstru groznicu, care câte pene are 'n corpulu seu,
„Cu atâtia ochi privesce, si pandesce totu mereu.
„Ér' sub ochii sei cei ageri, (minunatu a o si spune)
„Si din limbe totu atâte i stau spre dispusetiune.
„Si câte urechie pote ascultandu se 'ntinda 'n susu,
„Totu cu-atâte guri vorbesce, candu are ceva de spusu.
„Bate dob'a si vestesce lucruri rele, lucruri bune,
„Respandesce for sfiela adeveruri si mintiune.“
(„Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
„Mobilitate viget, viresque acquirit eundo;
„Parva metu primo, mox se se attolit in auras,
„Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit,
„Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt corpore plumae,
„Tot vigiles oculi, subter (mirabile dictu) Cluj
„Tot linquae, totidem ora sonant, tot subrigit aures,
„Tam ficti, pravi que tenax, quam nuntia veri.“ (Aen. l. IV) *)

*) Enoid'a lui Vergilu o-a tradusu romanesc Moise Soran Noaculu, preotu alu diecesei gr. cat. de Oradea-mare, (+ 1862). Nu aparú inse acést'a traducere, decâtu in câte-va fragmente publicate in „Foi'a“ din Brasiovu. Alta traducere a facutu-o si inca in metrulu originalului, in esametre romanesci, unu venerandu betranu alu nostru din Aradu, care publicà chiaru acestu pasagiu produsu de noi, in „Concordi'a“ din 1861. nr. 9. Observandu numai atât'a, cà acele esametre ca gresite, ce sunt in multe locuri, nu potu sustiené critic'a, lasâmu se urme aci, pentru de a pune pe on. cetitori in pusetiunea, de a face comparatiune între ambe traducerile:

- „Fam'a unu reu, de care mai grabnicu nu altulu mai este,
„Ea vegeteza miscand'se, si cresce 'n potere cu mersulu;
„Mica de frica antâiu, dar' curendu se redica in aeru,
„Face si pasi pe pamentu, si 'ntre nori ascunde-si capulu.
„Monstru orendu, ingentu, cui câte pe corp-u-i sunt pene,
„Vigili atâtia si ochi de desubtu (ce de a spune-i minune)
„Limbe sî guri totu atâte pe câte-i urechi se redica,
„Spune atâtu ce e reu sî scornitu, pe câtu si-adeverulu!“

Lamartine despre gloria:

„Gloria, ce e acésta? Sunetu, ce in vanu resuna,
„Si de vanitatea nostra ride ca de o nebuna;
„Nume falsu, ce iute trece, vanu si nestatornicu nume,
„Ca si buzele mortale, cari lu respandescu in lume,
„Care datu din buze 'n buze, acusi cresce totu mai tare,
„Acusi scade, pana astfelu intra 'n vecinic'a uitare.
„Veninosu nectaru, ce-imbeta sumeti'a omenesca,
„Ucidiendu de doue ori pre celu ce 'n veci vre se traiesca!“
(„Et qu'est-ce que la gloire? Un vain son répété,
„Une derision de notre vanité;
„Un nom qui rétentit sur des lèvres mortelles,
„Vain, trompeur, inconstant, périssable comme elles,
„Et qui tantôt croissant, et tantôt affaibli,
„Passe de bouche en bouche à l' éternel oublî.
„Nectar empoisoné, dont notre orgueil s' enivre,
„Qui fait mourir deux fois ce qui vent toujours vivre!“)

Au nu e dar' invederata afinatatea între oratori sî poeti? Poetulu sî candu face o definitiune, nu intru *atâtu-a scrie* séu *vorbesce*, câtu *canta*. Sî oratoriulu?! sî elu nu intru *atâtu-a* definesce lucrulu strinsu, câtu mai multu *discure*, *depinge*!

Definitiunea su degetele poetiloru devine pe cordele lirei unu adevveratu *imnu armoniosu*; sî definitiunea se striforma pe buzele oratoriloru intr'o *adeverata descriere*, intr'unu *adeveratu discursu*, — *oratio*, cum ati vediutu cà o numesce Cicerone, — plinu de gratîa si de farmecu!

4. Definitiunea oratorica prin negatiune si afirmatiune.

(Ce nu e, si ce e lucrulu, ce se definesce? Negatiunea sî afirmatiunea in defin. oratorica ca umbr'a sî lumin'a in pictura. Esen.)

Nu in daru desemna Cicerone *monotonu'a* ca mam'a ingretiosiarii, sî nu in daru deduce de aici necesitatea *variarii oratiunii*. „*Variare orationem magno opere oportebit. Nam omnibus in rebus similitudo (monotonia) est satietatis mater.*“ (De Inv. I. 41.)

Oratorii mari, pentru de a nu cadé in acestu pecatu, in pecatulu monotoniei, mai virtosu la *definitiuni* sî *descriptiuni* mai lunge, schimba form'a discursului, sî mesurandu intervalulu, ce este intre natur'a adeverata a lucrului si intre conceptiunea falsa, contraria naturei lui, definescu lucrulu prin *negatiune* sî *afirmatiune*, aretandu antâiu *ce'a ce nu e lucrulu?* sî apoi *ce'a ce elu este?* séu sî intorsu; tientindu prin acést'a nu numai a variá sî animá definitiunea; ci sî a reversá peste lucrulu definitu mai multa lumina, sî a-lu presentá ascultatoriloru in icona sensibila; producundu *negatiunea* langa *afirmatiune* prin buzele oratoriloru *acel'asi* efeptu, ce lu produce intr'o icona *umbr'a* langa *lumina* su penelulu maiestru alu pictoriului; cà adeca icon'a apare din umbre cu trasurele sale principale in mai mare lumina.

Astfeliu renunitulu oratoriu spaniolu *Donoso Cortes*, vorbindu despre *patriotismulu adeveratu*, areta antâiu *ce'a ce nu e patriotismulu*; trecundu apoi cu o intorsatura energica la definitiunea *patriotismului* astfeliu:

„*Ce feliu? se fia ore acést'a patriotismulu? Acést'a se insemne a fi patriotu adeveratu? Oh nu, nu! Sciti voi ce va se dica acést'a, a fi patriotu intru adeveru?*
„*A fi patriotu, va se dica a iubi, va se dica a urí, va se dica a senti, cum iubesc, cum uresce, cum sentiesce patri'a nostra!*“

Voiti a sci: *Ce e crestinulu?* Apoi eca cum ni-lu presinta marele *Arnobiu* prin *negatiuni* sî *afirmatiuni* repetíte:

„*A fi crestinu nu insemna numai a nu sacrificá idoliloru; ci a nu sacrificá neci decâtu patimeloru, ca zeiloru falsi ai animei nostre. A fi crestinu nu va se dica numai a renuntiá la bunurile lumii; ci a se lapedá de postele sale. A fi crestinu nu insemna a portá vestimentu seracu si modestu; ci a fi imbracatu in Isusu Christosu! etc.*“

Sî ăca cum Cicerone esplica lui Clodiu: *Ce e poporul romanu?*

„Au pre acel'a lu cugeti tu de poporul romanu, „care stă din mercenari condusi pe bani? instigati, ca se „atace cu forti'a magistratele? se cuprinda senatulu? 'se „postesca in tota diu'a omoru, aprinderi si rapiri? (apoi continuandu cu ironia) Oh stralucire si demnitate a po- „rului romanu! de care trebue se tremure imperatii, na- „tiunile straine si poporele cele mai indepartate, se fia elu „o multime coadunata din sclavi? din mercenari? din „lotri? din calici? Ace'a a fostu frumseti'a, acelu-a tipulu „poporului romanu, care lu vediusi in campulu lui Marte „atunci, candu avusi si tu libertatea vorbirii in contra „auctoritatii si vointiei senatului si a tota Itali'a. Acel'a, „numai acel'a e poporul romanu, domnulu regiloru, in- „vingatoriulu si imperatoriulu toturoru gintiloru, pre care „lu vediusi in acea di' prea luminata, candu toti capii „cetatii, toti cetatianii de totu rangulu si de tota etatea „socoteau a-si aduce votulu nu pentru binele vre unui „cetatianu; ci pentru benele tiei!“ (An tu populum „Romanum esse illum putas, qui constat ex iis, qui „mercede conducuntur? qui impelluntur ut vim afferant „Magistratibus? ut obsideant Senatum? optent quotidie „caedam, incendia, rapinas? Oh speciem dignitatemque „populi Romani? quam reges, quam nationes exterae, „quam gentes ultimae pertimescant, multitudinem homi- „num ex servis, ex conductis, ex facinorosis ex egentibus „congregatam! Illa fuit pulchritudo populi Romani, illa „forma, quam in campo vidisti, tum cum etiam tibi con- „tra Senatus totiusque Italiae auctoritatem et studium „dicendi potestas fuit. Ille, ille populus est dominus „regum, victor atque imperator omnium gentium, quem „illo clarissimo die vidisti, tum cum omnes principes „civitatis, omnes ordinum atque aetatum omnium suffra- „gium se non de civis, sed de civitatis salute ferre cen- „sebant.“ — *Pro domo* c. 33.)

5. Definițiunea cǎ argumentu sǎu proba.

(Locurile porta in ensasi natur'a sa probele sale. Pecatulu condamnatu, virtutea recomandata prin ensasi definițiunea sa. Confusiunea conceptelor in lume. Pe amvonu adevverulu fora masca. Necesitatea definițiunei cǎ proba.)

Acum cine nu vede din exemplele produse, cǎ definițiunea oratorica nu numai cǎ e o explicare a lucrului prin descriere, prin amplificare, prin perifrasa etc. ci cǎ ea totu odata chiaru asia deserveste de *proba*, de *argumentu*, care nu numai lamuresce, dar' chiaru prin ace'a cǎ lamuresce, totu odata sustiene, proptesce adevverulu pronuntiatu.

Au nu porta facare lucru imprimat in ensasi natur'a sa probele bunetati sǎu reutatii, ale anabilitatii sǎu detestabilitatii, ale avantagiurilor sǎu desavantagiurilor sale? ale meritului sǎu demeritului seu?

Voiesce oratoriulu sacru a descinde in lupta în contra *sumetiei*, sǎu a *invidiei*, sǎu a *desfrenarii*, sǎu a *betiei* etc. explicandu natur'a acestoru pecate, elu cauta se le presente ascultatoriloru sei in acele negre colori, cari singure le convinu. Sǎ au nu ne voru revoltá sufletulu, au nu ne voru inspirá ensesi aceste negre colori disgustu, gretia sǎ spaima?!

Sǎ din contra urcandu-se pe amvonu, pentru de a vesti laud'a *relegiunii*, sǎu a *pietati*, sǎu a *iubirii* sǎu a *umilintiei*, sǎu a *blandetiei* etc. explicandu natur'a acestoru virtuti, elu cauta se le infacisie ascultatoriloru in acele colori luminate, amabile, rapitorie, cari singure sunt proprie naturei loru. Sǎ au e cu potintia, ca ensesi aceste candide colori se nu le deserveste ca de unu potericu biletu de recomandatiune, care castiga, asecura virtutii predicate bunavointi'a, simpathi'a, resseptulu, iubirea ascultatoriloru?!

Filosoff'a anticrestina, literatur'a corupta sǎ destructiva, care prinde dimensiuni fatale pe dí ce merge, a produsu o confusiune de idee sǎ concepte, ale cari-a fructuri amare submina esistinti'a sǎ inflorirea familielor sǎ a poporeniloru.

Plange in omu anim'a, candu vede, cum a schimositu, cum a denaturatu spiretulu mintiunii in viet'a de tóte dílele conceptele adeverate despre: *virtute, onore, libertate, cultura, progresu, relegiune, meritu* etc. Cum *ingamfarea, lingusírea, invidi'a, nefidelitatea, nedreptatea, necumpetulu, desfrenulu, nerelegiositatea*, sî totu feliulu de patime ordinare, cari predomnescu spiretele, desbracate prin judecat'a nefericita a lumii, in care traimu, din monstuositatea loru naturala, stravestate in costumulu nenocintiei, cochetandu cu natur'a omenesca, atátu de dispusa spre reu, sî atátu de somnurosa spre bine, facu neincetatu noue sî noue acvitiuni in tote paturele societatii, sî reporta noue sî noue triumfuri. — Reporta triumfuri?! Amare triumfuri! Ruinele bunastarii sî ale fericirii private si publice, eca-le triumfurile loru!

E bine! acést'a escamatoria, care si-tiene produptiunile sale pe scen'a lumii, orbindu ochii, imbetandu sufletele; unde se fia demascata, deca nu pe amvonurile acelui santu locu, in care se serbeza cultulu adeverului eternu sî neschimbatu?

Pe amvonu inceta escamatorf'a. Pe amvonu — catedr'a adeverului! — cauta se se presente fiacare, virtute sî pecatu, in fisionomf'a sa adeverata, fora masca; virtutea in frumseti'a, pecatulu in detestabilitatea sa.

Primulu servitiu, de a presentá fiacare lucru in trasurele sale caracteristice, in natur'a sa adeverata, ni-lu face: *definitiunea*; sî in definitiunea data acole jace sî *prob'a* lui adeverata, laud'a séu condemnarea lui. O singura definitiune nimerita ajunge adese, a desceptá admiratiunea séu despretiulu nostru, pietatea séu indignatiunea nostra!

Sî oratorii, potu ei remané indiferinti facia de unu *locu oratoricu*, care le tinde avantagiuri ca aceste in esplicarea si proptirea adeverului?!

Respunde istori'a elocintiei sacre, sî noue ne cade bine a ne inchiaiaá articolulu cu acestu respunsu, cà:

Elocinti'a sacra detoresce *definitiunii* multe din trasurele sale cele mai frumoase sî mai stralucite, sî din *probelé* sale cele mai solide sî mai sigure!

Justinu Popflu.

Predica la serb. Pogorirei Spiritului S. (SS. Rosalie.)

„Neci odata n'a graitu omu cá acest'a!¹⁾
Ev. Ioanu c. VII. v. 46.

Astadî serbatoresce sant'a mama Baserica înaugurarea renascerei némului omenescu mediulocita prin Isusu Christosu; càci astadî primescu Apostolii pre apromisulu Mangaiatoriu, pre Spiritulu santu. — „*Vati sigilatu cu Spiritulu promisiunei.*“¹⁾ — Astadî in dîu'a mare a santeloru Rosalie se cobóra preste santii Apostoli Santulu Spiritu cá se-i mangaie întru tristéti'a loru escata din departarea Celui, ce s'a inaltiatu dela ei la ceriu. Astadî se invétia ei prin Spiritulu Santu a graí in tóte limbele, se imbarbatéza a predicá, a vestí relegiunea evangelica la tóta lumea, se încuragiéza a suferí bucurosi seracia, necasuri, torturare, ma inca si mórte violenta — silnica — pentru numele si invetiatur'a cerescului loru invetiatoriu — Isusu Christosu, in víu'a sperare a vietiei si gloriei eterne.

Apostolii siguri acum'a de succederea — isbutirea — latferei invetiaturei evangelice, dispretiundu calamitatfle, cari va se-i întimpine in sant'a loru misiune, predicarà invetiatur'a lui Christosu cu zelu nefrântu; împlenirà cu mortísia incordare mandatulu de a respandí radfele luminei evangeliului; si, chiaru asia cá ceresculu loru invetiatoriu, cu viéti'a sa sigilarà cuvintele vietii eterne, invetiate dela Acelu prémaritu invetiatoriu, despre Care si ensii inimicii marturisescu cá: „*neci odata nu a graitu omu cá acest'a,*“ — precumu audîmu in sant'a Evangelia de astadî — cá respundu servitorii reîntorsi archiereiloru si fariseiloru, cari le poruncira se prenda pre Isusu; dar' cum se-i fraga anim'a a pune manile pre Acel'a, Care a graitu, a invetiatu asia, cá neci candu altu omu. (Càci de-sí „*a graitu Domnedieu in seculi catra parinti prin profeti — in diferite moduri,*“²⁾) totusi marturisescu si inimicii lui Isusu, cari

¹⁾ Efeseni c. I. v. 13.

²⁾ Evrei I. 1, 2.

„se minunáu de invetiatur'a lui“¹⁾, cà nimene neci odata n'a graftu asia de întieptiesce cá Isusu, „prin care a graitu Domnedieu mai pre urma.“ Deore-ce dela legislatoriulu Moise, acest'a insusi, si dupa densulu toti profetii, cu propunerea si talmacirea legii a staruítu a pregatí numai animele ómeniloru la primirea acelei invetiature cersci, ce erá se o aduca apromisulu Rescumperatoriu. — „Legea prin Moise a fostu data; éra darulu si adeverulu prin Isusu Christosu a fostu.“²⁾

Asia e, Isusu Christosu întieptiunea lui Domnedieu, plinirea legei si a profetiéloru, prin „cuvintele darului ce esiau din gur'a lui“³⁾ a invetiatu relegiunea mantuirei cu atát'a întieptiune si dulcétia, încátu însisi dusmanii 'lu ascultáu cu óre care desfatere.

Dreptu-ace'a vestindu-ve eu, Iubiti crestini! ace'asi santa invetiatura, despre care marele invetiatoriu Paulu dîce cà ace'a „este întieptiune“ care trebue „se o graiésca între cei invetiati,“ — — „întieptiune“ — nu a vécului, neci a domniloru vécului acestuá, cari suntu peritori, ci întieptiunea lui Domnedieu“⁴⁾ dîcu cà: întieptiunea invetiaturei, relegiunei lui Christosu descépta, luminéza mentea; între tóte invetiaturele si legile, ce s'au resfiratu pe pamentu, unic'a religiune a dulcelui Isusu este ce'a mai perfecta, (ce'a-ce voiu demonstrá in partea I-a a cuventarii mele de astadí; si éراسi dîcu, ca: acést'a religiune perfectu-întielépta este totu-odata) sí cea mai vrednica, mai dulce-desfatatória, despre-ce ne vomu convinge in partea a II-a.

Éra Tu Dómne isvorule eternu alu întieptiunii „descoperere ochii mei, cá se privescu minunile din legea Ta“!

I.

A nu cunóscé in religiunea lui Isusu întieptiunea domnedieésca, insémna: a nu cunóscce legea si invetiatur'a

¹⁾ Ev. Marcu 12. — ²⁾ Ev. Joanu I. 17. — ³⁾ Ev. Luc'a IV. 22. — ⁴⁾ I. Corinteni 2.

Lui. Numai orb'a nesciintia si falós'a si sfatós'a intieptiune lumésca cutéza a díce, cà religiunea lui Isusu se inpotrivesce adeveratei intieptiuni; acésta nesciintia si intieptiune lumésca reu-întielésa — precátu suntu ele de periculóse, pre atátu suntu si false. Religiunea lui Isusu privita ori preste totu, ori dupa-cum prescrie ea regulele vietiei fiesce-carui'a, pórtá semnulu nemarginitei intieptiuni, (svorita din eternulu sfatu domnedieescu. Seau, ce s'aru poté aflá in religiunea crestina, se nu-o aprobe ace'a sí mintea cea mai luminata si desceptata? Éca: religiunea crestina demânda omului „a se lapedá de sine“; ¹⁾ a-si înfrená aplecările, atítiamintele, poftele carnei sale ²⁾ „a-si restegní trupulu impreuna cu pasiunile si poftele lui,“ ea demanda „a suferí cu blandétia nedreptátirile, vatemarile ³⁾ si „a nu încercá dupa izbênda.“ ⁴⁾ Totu ace'a religiune alui Isusu demânda iubirea, precumu a prietineloru si rudeniiloru ⁵⁾ asia sí a inimiciloru, facundu bene reu-voitoriloru. ⁶⁾ Acést'a santa religiune lovesce aspru pecatulu, (precum: cercarea de avutii, vênarea onoruriloru desierte s. a.; precandu pre de alta parte inaltia tóte virtutile. Ce e mai multu: poftesce, cá déca ochiulu teu te scandaliséza — smentesce — se'lu scoti ⁷⁾). Ma inca sí mai multu: ea demânda marturisirea credintiei in Isusu, unde si candu s'aru recere, si cu jertfirea vietiei, si cu suferirea mortii silnice — ori-sí-cátu de crunte si amare.

Tóte acestea, Iubiti ascultatori asia limpede consúna cu judecat'a mintei sanitóse, câtu, decumv'a moravurile pierdute ale omului ar' sí intunecá mintea lui; totusi este nevoitu se cunósca si se admire celu pucinu dupa una gandire seriósá si îndelungata preste ele — strulucirea intieptiunei nefinite domnedieesci.

Mintea, ce cunósce fragedímea naturei umane, nu póte negá, cà omulu dupa natur'a s'a corupta, nu e decátu

¹⁾ Ev. Math. 16. 24. — ²⁾ Galat. 5. 16. — ³⁾ I. Cor. 6. 7.
⁴⁾ Rom. 12. 19. — ⁵⁾ Ev. Luc'a 14. 26. — ⁶⁾ Rom. 12. 20. —
⁷⁾ Ev. Mat. 5. 29. 30.

desiertatiune si ratecire; bunele însusîri nu dela sine le are; de sine nu e altu-cev'a decâtu sumetîa góla, nepotentia, intunecime, strêmbetate, egoismu, lacomía, violentia, desfrênare; nu e decâtu o summa de ênsusîri îmmorale si corupte, cari 'lu facu neabilu spre a se uní cu prototipulu, ce e principalulu seu scopu. Acestea însusîri rele perichitêza dobândirea bunului eternu. i rapescu si sperarea de mantuîre, ma 'lu cufunda in abisulu perirei. Deci cunoscundu-se pre sene astfeliu, au nu va fî o inalta intieptiune, cá omulu ênsusi de sene se se ingrozésca, elu pre sene se se urésca, elu, de da sene ênsusi se se departeze? si éca asia este a se intielege mandatulu de mare insemnătate: cà omulu trebue „se se lapede de sene.“ Nu demanda Isusu, cá dreptele mele folose se le aruncu dela mene, neci ca adeverat'a si cuvenintiós'a iubire catra mine se-o lapedu, nu; ci fiindu strêmbu dreptulu, care eu 'lu confundu cu dreptatea, — fiindu faciarnica iubirea ce-mi lingusiesce si me amaresce, si fiindu mintiunóse folósele, acaróru doru m'a incatusiatu: 'mi demânda, cá se me lapedu sub numele meu de acestea, seau se lapedu dela mine acestea doruri, — pentru eluptarea posederei Bunului eternu, care e ênsusi Ddiu.

Mai departe este intieptiune inalta, cá se-mi infrênu (acitiemintele) poftete desmàtiate, se-'mi torturezu carnea, trupulu meu; cà déca nu facu acestea, atunci trupulu meu se va revoltá asupr'a mentiei — asupr'a lui Domnedieu; déca nu-mi 'voiu restigní ¹⁾ trupulu — seau nu-'lu voú subjugá pre elu mentiei mele: elu me va trage in cursele tentatiuniloru — ispiteloru — pecatóse, si 'mi va dedîosi moravurile in cele mai rusînóse caderi, spre etern'a mea perîre!

Dar' consuna cu intieptiunea sanetósa si ace'a, cá se nu-mi ffa iertatu a izbândí nedreptatîrea si vatemarile; càci ce s'aru intemplá candu unulu fiesce-care s'ar' tiené îndreptatîtu a-si implení butulu si a-si resbuná asupr'a

¹⁾ I. Cor. 9. 27.

altui'a?; pâna unde ni-arú rapí órb'a nóstra ura? Mentea desceptata, nepreocupata dictéza, cá se ~~ramittere~~ — iertamu — nedreptatîrile, se iertamu vatemarile; nu-numai: ci se rabdâmu cu blandetia inca si cele, ce voru se ne mai intempine, (la tóta ocasiunea, in care, prin resbunare s'ar' calcá legea iubirei crestine); fiindu-cà legatur'a iubirei catra deaprópele, este unu charú multu mai pretfosu, decâtu se-'lu aducemu victima — sîerfa — seau decâtu se-lu lasamu a se pierde pentru óre-care bunu, folosu, seau desfatare purcésa din patim'a izbândeii.

Asia fora indoiéla consuna cu adeveturile mentiei nepreocupate, cá iubirea nóstra catra deaprópele, se cuprendia la sene si pre cei mai nedumeriti inimici; (cà, de-sî nu voiu amintí ace'a mar'animitate eroica crestina, care stralucesce prin iubirea catra inimicu, dara) sî îns'a-si sant'a nóstra religiune ne invétia, cà si omulu inimicu ni este frate, si éراسi, cà déca amu cadé noi prin pecatele nóstre in mân'ia lui Domnedieu: nu amu dorí óre, cá Domnedieu se se indure spre noi, si se ne binecuventeze cu darurile sale? Cum dara se fimu noi mai grei, mai târdîi in iertare facia de omu asemene nóue, decum e ênsusi Domnedieu catra noi ómenii — vermi ai pamentului?

Dar' audîti, Iubiti ascultatori! cum de minune consuna cu mentea adeveratu-intielépta sî ace'a invetiatura a religiunei lui Isusu, cá se urimu pre prieteni, pre rudení, ma chiaru si pre parenti, — déca ei ne stáu in calea, seau ne suntu piedec'a fericirei sufletului nostru! Mentea luminata de Spiritulu evangeliului lui Christosu ne spune, atunci se ne retragemu de catra ei, se ne ferimu de adunarea loru, se ne ingrozimu de densii, (si éca asia suntu a se intielege cuventele lui Isusu dela Luc'a evangelistulu)
„Ori-cene vene la mene, si nu uresce pre tatalu seu, si pre mama, seau pre muiere etc. nu póte fí invetiacelelulu meu.“
Unde dara pietatea fiésca catra parenti, iubirea conjugale — casatoricésca — ori consortiulu si celelalte legaturi con-

’) Luc'a 14. 26.

sangene periclitéza credenti'a in Domnedieu si salutea sufletului: acolo tóte legaturile trecatórie sunt de-a-se frânge — pentru Domnedieu. Aici se osendesce foradelegea a celor parinti, consorti, amici si consângeni, cari cu desfrenatele sale moravuri tragu in foradelegile si in perirea s'a pre ai sei.

Chiaru asia de intieptiesce pretinde religiunea lui Isusu Christosu, cá omulu scandalisatu de óre-care medulariu alu trupului seu, se fia resolutu mai bene a se lipsi de elu, decâtu a se dá incatusiatu de desfatarea ce-i intende ace'a scandala? Cum? — Pentru-ce? — Ensusi Tu Dóme Isuse izvorule alu intieptiunii luminéza intieptiunea lumésca, care nu voiesce a pricepe cà: „*mai bene este omului a intrá in viétia orbu, seau ciungu, seau schiopu; decâtu a fi aruncatu intregu in geén'a focului.*“¹⁾ Ore nebunesce au lucratu acei'a, cari, — nepotendu estirpá, seau devinge boldirile trupului seu, — pentru mantuirea sufletului, au estirpatu si au lapedatu dela sine medulariele scandalisatórie? „*Suntu fameni, cari pre sine s'au castratu pentru imperati'a ceriuciloru.*“²⁾ Seau óre nebunesce si nu intieptiesce face omulu, celu-ce frânge legaturile ori-si catu de dulci, delectatórie seau folosítórie, dupa-ce prevede, ca acele voru micsiorá respectulu, voru nimici onórea lui, de care mai inainte s'a bucuratu? si óre onórea, respectulu, reputatiunea lumésca se meriteze frângerea legaturilor pecatóse de-si delectatórie? éra etern'a fericire nu va meritá ori-si-cátu de violenta abnegatiune?

Seau pentru-ce ni-se înputa de peccatu dorulu si privirea necurata, precumu si poft'a lacoma?; pentru-cà ce nu este iertatu se ni cascigàmu, nu ni este iertatu neci se dorimu neci se poftimu; cà legea, care permite acestea porniri fora a le pedepsi, nu este perfecta; ci este mai apta de a preface pre omu faciarnicu, decâtu a-lu îndreptá, fiindu-cà nu se póte îndreptá omulu, inainte de a-'si îndreptá dorintiele, pornirile animei sale.

¹⁾ Ev. Mateiu 18. 8, 9.

²⁾ Ev. Mateiu 19. 2.

Seau face-se batjocura adeveratei intieptiuni cu ace'a invetiatura evangelica, care fericirea o repune in seracia, in acestu statr umilitoriu si urgisitu? Nu! „*Fericiti seracii cu sufletulu*“ etc. ¹⁾ dîce Rescumperatoriulu: si ôre nu este mai fericitu acel'a, care indestulitu cu pucinulu seu, cugeta la sufletu si la mantu're, decatu acel'a, care cuprinsu de dorulu de cascigu, nu-'si aduce amente nece de ba-serica, nece de virtuti, nece de Domnedieu?

In fine religiunea evangeliului lui Christosu, demanda cá anim'a nôstra se adereze, se se alipésca mai pre susu de tôte de credenti'a in Isusu, se o iubésca mai vêtosu decatu viéti'a, se fimu gata a morí mai bine, decátu a negá seau a lapedá ace'a credentia. Nu consuna ôre cu mentea sanitósa, cá se preferu a sierfí viéti'a mea, decátu se-'mi frangu credenti'a in Domnedieu, dela care am dobanditu tôte, si care póte pierde sufletulu si trupulu in foculu genei? Seau ve intrebú Iubiti ascultatori! ôre omulu onestu si intieptu nu va rabdá mai bucurosu ori-si-ce necasu, decátu se faca ticalós'a frangere de credentia? Ôre ostasiulu joratu sub stégulu imperatescu nu e detoriu a-si sierfí viéti'a ~~de mi de ori~~, decátu a parasí stégulu cu rusíne si necredentiosu? si déca elu credentiosu stégului, joramentulu seu, a cadíutu in lupta pentru tíera si imperatu, au nu cu lauda si cu ónoruri 'lu amentescu concetatiunii impreuna cu imperatulu? — „*Ce este dara, dîce unu santu Parinte: a morí pentru Christosu: fi-va nebunía; si a morí pentru cause lumesci este onóre, este marire?* — se fía mai intieptu lucru a-si sierfí viéti'a pentru marire trecatória, decátu pentru marírea eterna — pentru Domnedieu?

(Insemnamu, I. m., cá religiunea crestina ni dà porunci, regule destinse si sfaturi alese in legea evangelica: tienerea mandatelu ni o impune cu amenintiarea eternei osênde; éra sfaturile ni-le propune asia, cá prin pretiu'rea si implenirea loru se dobandimú viétiá vecinica!

Vedeti Iubiti crestini! cá nemicu nu este in sant'a

¹⁾ Ev. Mateiu 5.

religiune alui Isusu, ce nu consuna cu ce'a mai luminata intieptiune; se indreptamu numai viéti'a nóstra dupa sfaturile mentei luminate, si insî-ne vomu fî nevoiti a marturisí, cà religiunea crestina consuna mai bene cu mentea sanitósa, decâtu cu noi — cu moravurile nóstre. — Cà nu ni placu tóte asiediemintele acestea, si cà amu vré a ne scóte de sub ele — urméza de acolo, cà ea constringe stricatele nóstre moravuri la tienerea legeri mentei sanitóse; càci „*Vedu alta lege in medulariele mele impotrivitória legeri mentei mele!*“ dîce chiaru s. Paulu apostolulu.

(Intiegegi, Iubiti ascultatori! nu dîcu cà religiunea crestina nu adauge nemicu mentei omenesci, nu; ci dîcu: totu ce adauge: descépta, limpediesce, redica mentea asia, câtu acést'a, intunecata mai 'nainte prin pecatu, numai din religiunea crestina s'a cualificatu spre a-si cunósce chiamarea si 'naltîmea sa. Deci „*multe suntu*“ dîce unu luminatu s. Parinte — *multe suntu cele, ce me léga catra religiunea lui Christosu*“, si toti cei luminati de ace'a intieptiune cerésca, care straluce in singur'a adeverat'a religiune crestina, toti, dîcu, s'au semtîtu petrunci de o santa aderintia, de o pia plecarea, de o neclatita credentia catra ace'a-si cerésca invetiatura, care a storsu chiaru sî admirarea dusmaniloru lui Isusu si, care a moiatu si animile servitoriloru, cei ce fuseşera tramisi a-lu prinde pre Elu.)

(Intieléga acést'a fîii vécului, cà toti, cari deschidemu anim'a si plecamu mentea nóstra, spre a primí invetiaturile si a tiené credenti'a religiunei lui Isusu: chiaru prin acést'a semtîmu toti un'a asia maiestósa iluminaie a mentei nóstre, si un'a asia piósa pornire a animelorú nóstre, care numai invetiatur'a isvorita din intieptiunea domnedieésca o póte daruí. Pentru ace'a-tienemu noi religiunea crestina de cea mai perfecta si mai consunatória cu adeverat'a intieptiune; càci ea convinge mentea, pléca anim'a; infréna desfrenarile, dar' concede onestele petreceri si nevinovatele bucurí; amenintia si umilesce truff'a si ingâmfarea, dar' ne redica din misielatatea contrasa prin caderea in pecatu; ea ne face marinimosi fora arogantia, modesti

fora faciaría, liberi fora coactiune — astrengere, — **tienendu** in pré-drépta cumpena tóte pornirile animeloru nóstre. Dreptu-ace'a nu ne neci indoimu, neci pre unu momentu a ne alipí cu sufletulu la acést'a santa religiune. care pre-cátu e de perfecta, pre atât'a este vrednica, dulce-desfatátóre, ce'a ce vomu vedé in partea)

II.

Înaltímea si puterea ori-carui Domnu este mesur'a marirei, gloriei lui. Domnedieu posiede tóte in nefíníta perfectiune. Atotupotenti'a si glori'a lui Domnedieu pretinde, cá neaperat'a lipsa de a serví Lui, se consiste in bunastarea, fericirea serviloru Lui. De aici éca : obligându Domnedieu pre omu la servitiulu seu, nu-numai nu-lu impovaréza cu greutatile servitiului sîe detoritu, ci face, cá acestea servicie se-i ffa usióre, ma si dulci delectatórie.

De-sî este dreptu, cá înaltulu datatoriu de lege alu nostru in religiunea lui Isusu, ni propune legea sa cea santa cá o ~~greu~~ sarcina si jugu; dar' totu-odata ne sî mangaia cu ace'a, cá nu lipsesce usioratatea la acést'a sarcina, neci dulcétí'a la acestu jugu „*Jugulu meu e dulce, si sarcin'a mea este usióra.*“ ¹⁾ De aici este, ca, dupa nemarginit'a sa intieptiune, pre acei'a-i chiama la suportarea jugului seu, cari suntu insarcinati de aiurea, adeca se afla striviti de amarulu jugu alu pecateloru, apromitiendu-le usiorare, odichnire „*Véniti la mine toti cei osteniti, si eu ve voi odichní pre voi.*“ ²⁾

Ómenii, intunecati de reutatea animeloru sale, si amagiti de iubirea catra sine, privindu numai „jugulu“ si „sarcin'a“ din religiunea lui Isusu, o despoiéza de usioratatea si de dulcétí'a ei, acusandu-o de pré aspra, pré greu, si asia de ea se instreinéza nu-numai pre sene ci si pre altii. Acést'a este inse artea — maestrí'a — diavolului, care prin mintiuna clevetitória s'a facutu ucigasiu de sufletu dela in-

¹⁾ Ev. Mateiu 11. 29.

²⁾ Ev. Mateiu 11. 28.

ceputu, si acum'a cu clevetirea religiunei crestine, pregatesce perire moritoriloru, sterpindu sementi'a pietatii din animele loru. Inzedaru inse se va incercá diavolulu a-'si intrebuintiá artea facia de omulu adeveratu crestinu, care e bene instruitu in invetiatur'a religiunei lui Isusu, si, care e resolutu intru aপরera santei sale religiuni, inzedaru; càci cu mentea-i desceptata se va convinge pré-usioru, cà legea esíta dela Domnedieu, — fiindu perfecta intogm'a cá datatoriulu ei, — trebue se aiba perfect'a însusire a dulcietiei si vredniciei, si audiendu bêrfelele lumei, seu isplitu fiindu de magulirile diavolului si ale carnei, — mai cuviosu va esclamá cu Psalmistulu: „*Cátu suntu de dulci gâtlegiului meu cuventele tale, mai multu decâtu mierea!*“ si „*Buna este mie legea gurei tale, mai vêrtosu decâtu mîi de auru si de argintu.*“ ¹⁾ Déca Psalmistulu a gustatu atât'a dulcétia, si anim'a lui erá asia încantata de desfatarea legei data prin Moise, — nu va fi óre inspaimentatória foradelege a nu semtî astfelu mai vêrtosu si despre religiunea crestina, care este legea darului si a iubirei? — Atributele — însusirile — religiunei crestine: „*daru*“ si „*iubire*“, usioréza tienerea ei, acestea ne ajuta intru devingerea greutatiloru, cari ni-aru intempiná in tienerea ei; dar' acestea voru si desarmá tóte scusele nostre 'naintea legislatoriului Domnedieu!)

(Dîsei, I. m.! cà religiunea crestina este legea darului, in care Domnedieu însusi lucra in noi ace'a, ce pretende dela noi. Voitu-a Domnedieu, cá pre omu se-lu faca moscénu imperatîei ceresci, — dara omulu lasatu poteriloru s'ale nu a potutu se ajunga acestu scopu! sî „*Domnedieu a datu pre unulu nascutu fîiulu seu*“ cá prin Acest'a se-si póta dobandí omulu viéti'a eterna! Éca darulu din religiunea adusa de Isusu fîiulu lui Domnedieu, si, ce se potemu dorí mai multu spre a ne semtî pré din destulu îndemnâti la imbraciosiarea acestei sante religiuni si spre a nu ne inspaimentá de greutatîle tienerei aceleia? — Éca imple-

¹⁾ Psalm. 118.

nite in religiunea crestina cuventele profetului Ezechielu ¹⁾
„Si voui dá voue anima noua, — si voui luá, anim'a cea
de pétra din trupulu vostru.“ „Si voui face, cá se amblati
intru indreptarile mele, se le paziti, si se le faceti.“ Au nu
pre noi ne atinge promisiunea ast'a domnedieésca, cari „nu
suntemu sub lege, ci sub gratia“? ²⁾ Ce se mai intardíamu
dara seau ce se ne tememu de greutatea sarcinei si de
amaratiunea jugului, I. m., candu scimu, cá nu singuri ne
vomu luptá, ci cu darulu lui Domnedieu avemu a ne res-
boí contr'a pofteloru trupesci si contr'a ispiteloru.

(Asia a lucratu puterea gratiei domnedieési in mai
multi pecatosi prefacuti dupa ace'a in alesi ai Domnului.
Decumv'a vi lipsesce dora ajutoriulu darului, ve intrebú :
ingrigítu-v'ati de dobandirea aceluia? Óre asia a-ti vietiu-
ítu, cá se-lu poteti dobandí? cerút'ati acestu daru deaju-
toriu dela Domnedieu? apropiátu-v'ati la acele isvóre, din
cari a dispusu Domnedieu a se scurge acelu daru? stirpít-
t'ati, lapedát'ati din animile vóstre totu, ce ar' impiedecá
venirea acelu daru la voi? — Se fíá mirafe óre, cá ve
cátti de asprimea, de greutatea legeri crestine, candu voi
insí-ve nemicu nu lucrati pentru a vi-o usiorá? si n'aveti
decátu a ve plange, de trandaví'a vóstra. Dar se nu alu-
necáti a crede, cá Legislatoriulu Domnedieu nu ve va in-
vinovatí pre voi de tavalirea vostra in noroiulu pecateloru,
neci se ve amagiti, ca ve veti poté desvinovatí cu asprimea
legeri sale; cáci vá díce voue ace'a, ce a dísu odinióra
poporului seu ³⁾: „Mandatulu legeri mele — — nu este de-
parte de tene. Nu este in ceriu, cá se dici: cene dintre noi
se va suí in ceriu, si se ni-lu aduca, cá audiendu-lu se-lu
facemu. Neci este dincolo de mare, cá se dici: cene dintre
noi va trece dincolo de mare, si se ni-lu aduca noue, cá
audiendu-lu se-lu facemu. Ci forte aprópe de tene este cu-
ventulu: in gur'a ta si in anim'a ta, si in manile tale este
cá se-lu faci!“

¹⁾ Ezech. c. 30. v. 26, 27.

²⁾ Rom. 6. 4.

³⁾ A dóu'a legeri, Deuter. 30.

(Decumv'a dîcemu, cà nu semtîmu in noi lucrarea darului spiritului santu, de care intariti si luminati amu poté amblá in legea Domnului, — atunci despretiuŃmu cu totulu legea noua — a darului.)

Lipsindu inŃe in noi legatur'a credentiei si a sperarii in Domnedieu: jacemu lancedi, ne tavalimu in valea rateciriloru.)

(Dar' legea darului este si legea iubirei, care are înŃusirea de a imblandí si a indulcí, de a usiorá si a delectá) jugulu lui Christosu; iubirea 'lu face pre atát'a mai usioru si desfatatoriu, precátu se pare elu mai greu de portatu. — Ce frumosu o esplica acést'a santulu Augustinu dîcundu: „Vedeti paserea — instruita si ingreunata cu pene; dar' ce'a-ce i este spre greutate, ace'a-i dà si iutîmea. Déca o vei despoiá de pene, o vei usiorá de sarcin'a-i, dar' usiorata astfeliu, remane apesata la pamentu. Éra déca i vei restituí sarcin'a peneloru sale, vei vedé numai decátu, cu ce iutime se va redicá dela pamentu 'naltiandu-se vesela in aeru, pentru-ca portandu-si sarcin'a, de acést'a se pórtá: asia este si religiunea lui Christosu, astfeliu este si sarcin'a religiunei evangeliului, — precandu o porti, ea te pórtá; o porti candu te supuni ei. Ori-care alt'a sarcina te slabesce, te oboara; singura sarcin'a lui Christosu te redica, te inaltia, te intaresce.)

Candu omenii n'au cunoscutu inca religiunea iubirei: portáu fric'a legeri, dar' legea nu o impleniau; éra dupa latîrea si cunóscerea evangeliului iubirei, legea evangeliului au tienut'o si au implenit'o. „*Temutu-s'au si n'au implenit'u*“ — dîce s. Augustinu — „*iubitu-au si au implenit'u*“; nenumerata este cét'a aceloru ómeni, cari, pàtrunsi de iubirea Celui ce pre ómeni mai 'nainte i a iubitu, cu mare resolutiune — hotarire — s'au incercatu a primí, si aievé au si primitu jugulu si au portatu sarcin'a Mantuitoriului.)

Dreptu-ace'a déca invetiatur'a si poruncile religiunei lui Christosu vi se paru grele de padítu, nu acele suntu de invinuitu, ci nepasarea vostra facia de fericirea vecinica. Poruncile religiunei, suntu grele si aspre numai acelor'a,

cari nu se lasa a se tredi, indreptá si intari de darulu si iubirea Spiritului santu.

Éra déca aprinsi de dorulu placerii lui Domnedieu, cu incedere in indurarile Lui, vomu intrá in calea mandatoru mantuirei nóstre, si nu vomu lancedi intru urmárea santeloru asiedimente si porunci, ne vomu convinge, cá: religiunea evangelica este depositulu nefinítei, necuprensei intieptiune alui Domnedieu, — pentru-cá nimene nu a potutu invetiá asia perfectu, cá ffiulu unulu nascutu alui Domnedieu, Isusu Christosu; si ne vomu convinge cá dulceti'a si desfatara conceputa si gustata din plénirea acestei invetiature nu se póte asemená cu nece o dulceti'a si desfatara lumésca; cáci ace'a impenita, ne face a gustá inca in acésta viéti'a dulceti'a fericírei vecinice. AMINU.

Joanu Pecurariu Juhász.

Pro memoria.

Credinti'a este lumina, prin care omulu devine capabilu a resolve misteriele tempului si ale eternitatiei. Prin acést'a lumina elu cunósce destinatiunea s'a, demnitatea s'a, valórea s'a, precum si aceloru-alte creature din giurulu seu. Fora acésta lumina, n'ar' poté fi neci virtute, neci consolatiune pe pamentu. Cu cátu acésta lumina este mai via, cu cátu adeca credinti'a omului este mai mare, cu atátu elu se nobiléza se luminéza mai multu, si se léga mai intimu cu Domnedieu, Creatorele seu. Credinti'a este inca actulu celu mai profundu si mai maretiu, alu conscientiei omului. Omulu crediendu face actu de súveranitate; cáci elu suplínescce prin poterea vointiei s'ale, ace'a ce inteliginti'a s'a nu este in stare a petrunde. Credinti'a in finé este telescopulu inteligentiei; ea apropie lucrurile si le presinta vederi nóstre; pre candu indoial'a, cá unu microscopu, maresce dificultatile asagerandu-le. A crede in Domnedieu este a sentí pe Domnedieu in intrulu nostru, este a fi convinsi de esistinti'a s'a; cu tóte-cá cu ochii corpului nu-lu potemu vedé si cu spiritulu nu-lu potemu intielege.

Necredinti'a este consecuenti'a funesta a unei rateciri de idei seau de fapte. Nimene nu se nasce incredulu, póte inseq deveni in

tempulu desvoltarei facultatiloru s'ale intelectuale, candu adeca in-
teleginti'a in locu de a remané supusa ratiunei, cum se cuvine unei
facultati inferioare, — pretende a se urcă mai pre susu de dens'a.
Ratiunea nu pôte fi neci odata in contradictiune cu credinti'a, căci ea
că fi'i'a acestei din urma nu pôte face alt'a, decâtu a esecută ordinile
mamei s'ale. Câte-odata si omulu maturu se intem-
pla a deveni incredulu, — credinti'a 'lu genéza in urit'a s'a conduita
si religiunea 'lu inspaimenta prin condamnarea s'a; se silesce dara
a se departá dela dens'a, spre a scapá astfelu de unu controlu aspru.
Acést'a incredulitate inse este o betia momentana, care lipsesce pre
omu de usulu facultatiloru, care inse nu pôte inabusí de totu vocea
conscientiei s'ale; necredinti'a absoluta nu pôte esistá la omu.

DIEIMEA.

Candu sórele resare,
Cu dulce resfaciare,
Spalându-si faci'a lina
In róu'a cristalina;
Zefirulu candu adia,
In siópte, 'n dólci cuvinte,
Si florile i-imbía
Sarutulu loru fierbinte;
Candu paserea voiósa
Din lunc'a recorósa
Se 'naltia 'ncetinelu
C'unu versu de angerelu:
 Zefiru si paserióra
 Flori, róua, lunci si sóre,
 Pre tene te adóra,
 Fiintia creatória!

Candu sórele se 'naltia
La trépt'a s'a marétia,
De-unde mândrulu rege
Croiesce suav'a lege:
„O pausa cá se fia
Pe déluri si campía,
Si lucrulu de o parte,
Ca-i diu'a diumetate!“

Si ventulu blandu adia
Prin radie aurie,
A fecieloru sudóre
Schimbandu-o in recóre:
 Ventu, déluri, si campía
 Si radie lucitória,
 Supunere-'ti imbía
 Fiintia domnitória.

Candu sórele apune,
Si umbrele strabune,
Cá mame 'ngrigitórie,
Ascernu paturi usióre;
Candu cerbu si caprióra
Prin vâi si codrii sbóra,
Cá 'n graba se sosésca,
Micutii se-si nutréscá;
Repausulu candu vine,
Adusu pe aripi line
De dulcele Morteu,
Natura, 'n sinulu teu
 O! cine te grigiesce?
 Cu gingasia amóre
 Si cene te scutesce? —
 Dieimea iubitóre.

Zalnocu, in Maiu 1877.

Vasilu Criste.

Redactoriu: N. F. Negrutiu.

Imprimari'a diecesei de Gherla.